

19. ԱՄԻՐ-ՇԱՄԻՐԻ ՀԵՔԻԱԹԸ

Ժամանակով մի թաքավոր կար, ունեւր մի հատ տղա, անրմը Ամիր-Շամիրու Ախշիկ հեշ շունեւր, Համեն օր լիսը բացվելուն պէս թաքուհին աստուծ խնդրում էր, որ մի ախշիկ տա, ինչ ուզում ա ըլի:

Օրերի մեկ օրը թաքավորի կնիկը էրկուֆոքիս էլալ, ինճը ամիս, իննը օր, իննը սըհաթ, իննը հրոսպա հանց կացալ, թաքուհին ծունկը տվուց դեննին՝ մի հատ ախշիկ բերուց, էտ էրեխեն կնքել տվին, անունը դրին՝ Սալրի: Էտ էրեխեն քշերը դառնըմ էր մարթագել, ցերեկը՝ մարթ, Թաքավորը տեսալ, որ հիրա մալը ջարթվըմ ա, սկսեց դարավուլ բռնիլ, որ տննի էտ ո՞վ ա ուտըմ:

Շատ մարթիկ դարավուլ բռնեց, կարացին ոչ քթնեն: Օրերի մի օրը թաքավորը ասեց հիրա տվին.— Ա՛յ տղա, ըսօր դու պըտի դարավուլ քաշես:

Հիրիկունը տղեն վե կացալ, հիրա ալմաստ դանակը չիրիցը հանեց, մատը կտրեց, աղ ու տախտեղ արուց վրեն, որ կսկծա՝ չթողա քնի, նստեց: Նստեց, նստեց, նստեց քշերվա կեսը, տեսալ մի եքա մարթագել նի մտալ գոմը, ձին քաշեց, կերալ: Տղեն նետը քցեց, մարթագելը ձեռը դեմ տվուց, նետը դիպալ ճկըթին, ճկիթը կտրվեց, ընկալ գետին: Վրա պրծալ եզին, ճկիթը վե կալալ, դրուց ջերը, ընկալ էտ մարթագելի քամակը. տեսալ, որ ի՛նչ. էս մարթագելը հիրա քիրն ա. լիսագեմին գնաց օրորոցըմը թեք ընկալ ու սկսեց լաց ըլիլ:

Մերը վե կացաւ ծիծ տալու, տեհաւ ախշկա մատը կտրւած ա, դրա հմար էլ լաց ա ըլըմ: Ասեց.— Կա շկա մեր էս տղեն էկել ա ախշկա մատը կտրել, որ թաքավորին ասի, թե քու տան հարամին քու ախշիկն ա, որ թաքավորը էս ախշկան սըպանի. հաշկը վե շի ունըմ, որ ինձ ախշիկ ունենամ:

էկավ թաքավորը նստեց հիրա տեղը, կանչեց տղին:

— Ա՛յ տղա, քչերս դու զարավուլ քաշեցի՞ր:

— Հրաման քե, թաքավոր, գողն էլ քթել եմ:

— Ո՛ւլ ա:

— Իմ էս պուճուր բիրը, կես քչերին տեհա մարթագել դառաւ, էկավ ձին կերավ, նետով տվի՝ ճկիթը կտրվեց, վե կալա դրի ջերս, ետո ընկա եննուցը, տեհա էկավ, օրորոցը մտավ, Հրե՛ս ընէլ ճկիթը:

Թաքավորը զարմացավ, ասեց.— Ըտենց բա՞ն կըլի, հարի էթանք տենենք:

էկան տեհան, որ ախշկա ճկիթը կտրված ա, լալիս ա:

Մերը գոռաց, գոչաց.— Սս եմ՝ էս մի էրեխեն, ինձ սըպանա, դրան ձեռը մի տա, տղեն սուտ ա ասըմ, մախսուտ ա էկել մատը կտրել:

Նազիր, վազիր էկան էրեխուն տեհան, գնացին դատ անելու:

Թաքավորն ասեց.— Նազի՛ր, վազի՛ր, կարելի՞ ա, որ մեկ ամսական էրեխան մարթագել դառնա, ձի ուտի՞:

Ասին.— Կարելի ա:

Տղեն հառաչ էկավ, ասեց.— Որ ըտենց ա, թաքավոր, յա էտ ախշիկը պըտի սըպանես, յա ես գլուխս կառնեմ կէթամ:

— Էթում ես՝ գնա՛, ես իմ էրեխեն սըպանիլ չեմ:

Տղեն նի մտավ գոմը, հիրան ձին վե կալաւ. նի էլավ գնաց:

Շատ գնաց, քիչ գնաց՝ աստված էր գիտում, գնաց հասավ մի մեշի: Տեհաւ մի պառավ կնիկ ցախ ա թոփ անըմ:

— Բարի՛ աշողըմ,— ասեց,— նանի՛:

— Ասսու բարին, հաղար բարի: Բա էտ ո՞ւր ես էթըմ:

— Սս էլ գիտում չեմ:

— Դե որ ըտենց ա, հարի էթանք մեր տունը դոնաղ:

Տղեն գնաց պառավի տունը դոնաղ. նստացրուց հաց ուտացրուց, հարց ու փորց արուց, հիմացավ համեն բան, հիրիկնապահին պառավը ասեց տղին.— Ա՛յ տղա, հարի ես քեզ տանեմ սլա-

հեմ, տենենք ինչ դուռ կգա, թե չէ հ'իրիկվան իմ մարթը Քոռ դեն ա, կգա՝ քեզ կվնասի:

Պառավը տղին տարավ, մի տեղ պահեց:

Հ'իրիկունը մարթն էկավ, ոչխարը բերուց, համբրեց, տեղավորեց: Էկավ նստեց, ասեց.— Ըստեղից իսանի ֆոտ ա գալի, էս ի՞նչ ֆոտ ա:

— Այ մարթ,— ասեց պառավը,— մենք իսան ենք ու կանք, ֆոտը մեզնից կգա:

— Ձէ՛, կնիկ, դարիր իսանի ֆոտ ա գալի:

Կնիկը ծածկեց հ'ամեն բան:

Քշերը նի մտան հ'իրար կուշտ, պառավն ասեց Քոռ դեն.—

Այ մարթ, էն տարվա տղեն որ բերել ի, մի՛տդ ա՛, որ ասում ի՛ մեռել ա՛:

— Ի՛նչ տղա, ա՛յ կնիկ:

— Էն տղեն, որ բերի, քա՛, միտդ չի՛:

— Միտս ա, ախա՛ր էն մեռավ:

— Ձէ՛, չէ՛, էն մեռնողը իմ տղեն չէր, է՛ն քթել ի ես, իմ տղեն տվել ի իմ քվորը՝ պահել էր, հիմի բերել ա, մի տենես՝ ինչ թավուր տղա ա դառել:

— Հա՛, ըդդար լավ տղա ա դառել, որ գովում ես, մի կանչի տենենք:

— Քնած ա, թող մնա, հ'առավոտենց կտենես:

Հ'առավոտը լիսը բացվեց, պառավը գնաց տղին բերուց. Քոռ գեր տեհավ որ, օ՛ֆ, օ՛ֆ, օ՛ֆ, տղա՛ մի ազիզ տղա:

Ասեց.— Ո՛ւմ տղեն ես, ադա ջան:

Ասեց.— Քու տղեն եմ, ո՛ւմ տղեն եմ:

Ասեց.— Հաստա՛տ. բա հ'արի մի թշերդ պաշեմ:

Քոռ գեր շատ հ'ուրախացավ, խտտեց տղին, հ'աշկերը, հ'էրե-սը պաշեց:

— Է՛, բալա ջա՛ն, ես ծերացել եմ, հ'արի էթանք ոչխարը համբրեմ, տամ քեզ, ոտիդ մեռնեմ, դու տար արածացրու:

— Էթա՛նք:

Քոռ գեր ոչխարը համբրեց, տվուց տղին ասեց.— Էս իրեք սա-րը կտանես կարածացնես, համա էն դիհը տանիլ չես:

— Ընչի՛ հըմար, ափու:

— Է՛յ որթի, էս իմ հաշկը քոռացնողը իմ քիրն ա էլել, էն սարըմն ա կենըմ:

— Վա՛յ, վա՛յ, քիրն էլ ախպոր հաշկը կրոռացընի:

Քոռ ղեկին էրկու շուն ունեւ, մեկի անըմը Ազան էր, մեկի անըմը՝ Գազան էր, Տղեն վե կալաւ էտ էրկու շունը ու ոշխարը՝ գնաց էն սարը, որդի ղեկի հաշկը քոռացընլ ին: Գնաց տեհաւ, որ մի մենծ յիսարու տակ մի սուրու ոշխար նստած ա, հինքն էլ բերուց էն դիհը նստացրուց. տեհաւ մի լաւ մազաւոր կնիկ, տասնըհինգ հուա էս դիհը կախ էլած, տասնըհինգ հուա էն դիհը կախ էլած, նստած թամաշ ա անըմ հիրան:

Տղեն էկաւ կուշտը, ասեց.— Բարըլիս քեզ, հոքի՛ր:

— Աստծու բարի՛ն, հազա՛ր բարին:

Էկան հիրար կշտի նստեցին:

— Բալա ջա՛ն, ո՛ւմ տղեն ես, հարցնիլը ամոթ չըլի:

— Ես Քոռ ղեկի տղեն եմ:

— Իմ ախպո՛ր,

— Հրամանք ես:

Վե կացաւ դրա հաշկերը պաշեց, թշերը պաշեց, ասեց.— Ասսուն փառք, որ իմ հոր օջախը պըտի թաղանա, ախար իմ հերն էլ լաւ մարթ էր, ես զիտըմ եմ, է՛. Գիտա՛ս, ինչ կա, ախպոր տղա՛, մենք հառաչ ախպորս հետ ղումար ինք հաղըմ, հինգ ոշխարով, տասը ոշխարով, քսան ոշխարով. հաղըմ ինք, վախտ հանցկացնում. հարի մենք էլ հաղանք:

— Հաղա՛նք, հոքի, ի՛նչ եմ ասըմ:

Կնիկը ձեռը տարաւ ջերը՝ իրեք հատ վեք հանեց. ասեց.— Գնա՛, մի պուճուր տափակ քար բե՛:

— Խի՛:

— Գնա՛ բե՛, արդարութունը լաւ բան ա, վեքերը կքցենք քարի վրեն, բու բախտից ինչ կգա՝ դու կտանես, իմ բախտից ինչ կգա՝ ես կտանեմ:

Տղեն գնաց, մի սալ բերուց դրուց մեշտեղ, սկսեցին վեքերը քցիլը:

— Քա՛նիսը, հոքի՛ր:

— Տասը՛, հը՛, հառաջինն ա:

Քցեց տղեն՝ տարաւ տասը:

— Քցա՛ քսանը:

Քցեց՝ էլի տարավ:

— Քցա՛ր քառսունը, դումարը ըսենց բան ա,

Քցեց՝ էտ էլ տարավ, Ըտենց տանելով՝ քոմմա տարավ, Կնիկը՝ վե կացավ հիփա կուլապը ու փետը առավ՝ դարտակ տուն գնաց, ասեց.— Ախպոր որթի, հէքուց էլ կգաս, իմ հաշկերը դուս գա, ես քեզ ընչով պատվեցի, հէքուց մի քանի կտոր բան կշինեմ, կգաս, ըստեղ հաց կուտենք:

Տղեն կնկա ոշխարն էլ քշեց գնաց տուն: Քոռ դեը տեհավ, որ էրկու հիփա ոշխարի զգար տղեն քշում բերում ա:

— Ա՛յ տղա, էտ ի՞նչ ոշխար ա,— ասեց Քոռ դեը:

— Ափու ջան,— ասեց տղեն,— ոշխարը զոռեց էն դիհը, խամ տղա ի, կարացի ոչ հառաչը առնեմ, գնացի տեհա, որ քու քիրը մի շինարի ծառի տակ նստած ա, ասեց. «Հարի դումար հաղանք», ես էլ հաղացի, էս ոշխարը տարա:

— Է՛լ տանես ո՛չ, դատեղ տանեմ, էլ շտանես, իմ հաշկը քոռացնողը դա ա, մի խաթա կրերի քու գլխին՝ իմ տունը կքանդվի:

— էլ տանիլ չե՛մ:

Հոթիրը գնաց տուն, համեն բան աղվով սարքեց, որ ուտողը հազար կտոր ըլի, ինչ ա՛հ հառավոտը էն տղին ուտացնի, որ էտ տղեն պատուի, հի՛նքը ոշխարը քշի, բերի հիփա տունը:

Հառավոտը բողնոցի մեջը սարքեց ու վե կալավ գնաց դրուց ախպրի գլխին, հի՛նքն էլ կշտին նստեց:

Քշերը քնահարամ էր մնացել, բունը հաշկերը կոխել էր, մին բաց էր անըմ, մին խփըմ: Մըն էլ տեհավ, տղեն էկավ:

— Ա՛յ տղա,— ասեց.— քեզ ինչ էլավ ըղար շախ:

— Դե՛, հոթիր, անջախ, ճամփեն երկար էր: Հոթիր ջան, ես գիտեմ, դու քնահարամ կըլես, ես էլ նոր հաց կերա. վե կաց, գուլըդ դիր ծնկանս, մի քիչ քնի, ետո վե կկենաս՝ հաց կուտենք:

Քնահարամ կնի՛կ, ղենիուն պես խռմփաց, սար ու ձոր խռմփոցը բռնեց: Տղեն կուլաքը ծալեց, դրուց գլխի տակ, ծունկը հանեց, հի՛նքը վե կացավ, նի էլավ շինարին. բուն ծերի ճուղքը կռացրուց, բերուց հոթոր եռսուն հուսը դրա ճղքերիցը կապեց, դաֆիլ որ ճուղքը բաց թողուց, հոթին մարեց, ճուղքը կնկան առավ բանցրացավ: Կնիկը ձենը քցեց, սար ու ձոր լացացրեց: Շունը էկավ ոտով տվուց՝ բոթնոցը շուտ տվուց ջրի մեջ:

Տղեն հիփիկունը ոշխարը քշեց, գնաց տուն:

Հերը դուռ էկավ, տեհավ տղեն գալիս ա շատ ծանդր:
— Վա՛յ հարա կենա, տղես հիվանդացած լըլի՛:
— Բար՛իրիկուն, ափու ջա՛ն,
— Բարին, հազար բարին: Էտ ըն՛չի՞ ես ծանդր գալի,
— Է՛ ափու ջան, քեֆս լավ չի, գլուխս հ՛առավոտվանից ցա-
վըմ ա:

— Վա՛յ իմ հ՛աշկերը դուռ գա, արևը տված կըլի գլխիդ,
սրանից դենը ես կտանեմ, որթի՛ ջան:

Էլ հորը բան չասեց, թե հոքորը կախ եմ տվել, ընենց արուց,
որ հինքը գնա հ՛աշկովը տենի:

Հառավոտը Քոռ դեռ վե կացավ, քշեց սարը ոչխարը, գնաց
տեհավ մի բարակ ձեն ա գալի, ասեց. «Մի գնամ տենեմ էս ի՛նչ
ձեն ա»: Շենքը քցեց հ՛առաջ՝ գնաց: Տեհավ ի՛նչ՝ շինարի ծերիցը
մի զատ կախ էլած ա, տեհավ հ՛իրա քիրն ա:

— Ախպեր ջա՛ն, ինձ մի իլլաճ արա՛:

— Էտ քեզ ըտենց ո՞վ ա արել:

— Ա՛խ քու տղեն, ա՛խ քու տղեն. գիտես քու ժառանգի հու-
նարը, մուռներդ, ինադը հանեցիք, դե հըմի գնա՛, հարխենին ման
արի:

— Օխա՛յ, — ասեց Քոռ դեռ, — մի գամ հ՛իրիկունը, ոտից
քոնեմ՝ լիզելով ընշար գլուխը գամ, հըմի գիտեմ, որ հաստատ իմ
տղեն ա:

Էկավ հ՛իրիկունը շըշկիլ-շըշկիլ ոչխարը արուց նեքսև ու ձեն
տվուց կնկանը. «Կնիկ ջան», Էտ հասակըմը ջան ասած չկար կըն-
կանը, կնիկը զարմացավ թե էս ինչ բան էր, ասեց. — Տղեն
մո՛նց ա:

Թե.— Շատ լավ ա:

— Դե՛ կանչա՛, կանչա՛ տենենք:

Մերը ձեն տվուց.— Ամիր-Շամիր ջա՛ն,

— Համմե՛:

— Հարի՛, հերդ կանչըմ ա:

Վազելով էկավ հոր կուշտը: — Հը՛, ափու ջան, հո վնաս չի
պատահել:

— Չէ՛, բոլիդ մեռնեմ, հարի իմ կուշտը:

Բռնեց ոտիցը պաշելով էկավ գլուխը, որ սար ու ձոր համ
առավ:

Մերն ասեց.— Ա՛յ քու տունը շինվի, էրեխուս սըպանեցիր, բոլ ա, է՛:

— Է՛յ կնիկ, դու որ հիմանաս իմ տղի արածը ի՞նչ ա, դու ինձնից շատ կպաշես:

— Էտ ի՞նչ ա արել:

— Տո՛ իմ եռսուն հինգ տարվա դուշմանին կախ ա տվել. հաստատ իմ տղեն ա, ես քեզ էլ դուրբան, քու տղին էլ: Գե՛ պառավ, դու դնա՛ քու տեղը քնի, ես իմ տղին իմ ծոցը պըտի առնեմ, քնեմ:

Տղեն առավ ծոցը դրուց, քնեց, քանի զարթնեց՝ սիրեց: Զառավոտը հիփրա ոչխարը վե կալավ դնաց: Տեհավ ճշոց-մշոցը կտրվել ա:

Ասեց.— Էթամ տենեմ ինչ էլավ էտ անիծածը:

Գնաց տեհավ՝ շորացել ա, ոնց որ տառելու:

Տղեն հիփքն հիփքն մտածեց, ասեց. «Էս ես ի՞նչ եմ անում, իմ հոր թաքավորութունը թողել եմ, էկել եմ Քոռ դևի՞ն եմ տղութուն անում. լավն էն ա ըլեդ էթամ իմ հոր տունը:

Պառավն էկավ, տեհավ տղի նիաթը կախ ա:

— Հը՛, որթի ջան,— ասեց,— խի՞ ես նիաթդ կախել:

— Ես էթալ պտեմ իմ հոր տունը:

— Վա՛յ, որթի, խի՞ ես տենց անում. հորիցդ շատ կարողութուն ունենք, ձի ասես ունենք, ոսկի հախալուր ունենք, համեն բան ունենք, էթալ մի՛:

Ասեց. «Տանեմ մեր կարողութունը շանց տամ, բալքի հավիսի դա, էթա ոչ»: Տարավ համեն ինչ շանց տվուց տղին, տարավ մի օթախ, մի հախալուր կար, տղին ասեց.— Քաքուղ կոխա ջրի մեշ, ասա՝ «Դառնա՛ ոսկի»:— Տղին քաքուղ կոխեց ջրի մեջ՝ դառավ ոսկի: Գնացին մի ջոկ հախալորի վրա, ասեց.— Զէրեսըդ լվա՛, ասա. «Դառնամ Հուրի թաքավորի տղի նման»:

Զէրեսը լվաց, տեհավ որ հէրեսը պսպղաց, ասեց.— Դե դնա՛ մի հայլի բե, նանի ջան:— Հայլին բերուց, թամաշ արուց, տեհավ տղա՛ քի տղա:

Տարավ մի ջոկ օթախ էլ, մի հատ խնձոր վե կալավ, տվուց տղին:

— Էս ի՞նչ խնձոր ա, նանի՛ ջան,— ասեց տղեն:

— Որ կմենձանաս՝ դիլիմ արա, կեսը կե՛, էլեդ կդառնաս Գահել տղա: Ըսենց կարողութուն ունենք հա՛, էս բաց թողաս հո՛ւր

Հիաս, քու հորը բտենց բաներ շունի հո՛, դե նստի կե՛ Լիի՛, աստ-
ված քեզ կեր ա կամեցել, էլ հո՛ւր ես լըմի:

— Նանի՛ չան, իմ հոր ֆողը ըստիան քաղցր ա, էթալ պտեմ:

Պառաւի մեշը կոտրվեց.— Հե՛յ վախ, — ասեց, — զուր ա. մնալ
չի, չի՛ որթի, որ մերմ շես, դու գիտես, — ասեց ու լաց կաւ: —
Դե հարի, էթանք իրեք բան էլ ունեմ, տամ՝ զնա:

Պառաւը տղին տարաւ մի օթախ, մի տուրք բաց արուց, մի
կտոր աղ տվուց, մի հատ դանակ, ետո տարաւ գոմը, իրեք ձիուց
մաւը քաշեց, տվուց տղին:

— Դե, — ասեց, — դու կաց ըստեղ, ես գալիս եմ:

Գնաց մի պուճուր բութուրկա բերուց, մեշը լիբը ջուր՝ բերանը
դաշիմացած: — Ա՛յ տղա, — ասեց, — էս ջուրն էլ քեզ պետքը կգա:
Դե հարի՛ դրանց հունարն ասեմ, որ էթաս: Օխտ օր ես ասիլ չեմ
Քոռ դէին, դու արխեին շխտ օր կէթաս, օխտ օրն ետը ետ թամաշ
կանես, կտենես քամակիցդ մի թոզ ա վեր ըլըմ, իմաց կաց. որ իմ
մարթն ա՝ գալիս ա քեզ հազար կտոր պըտի անի: Դանակը կըցես
բամակդ, կդառնա մի եքա սուր սար, ընչանք ոնենբը կտուտեիւմ
էտ սարը դեի նի ըլիլը՝ դու էփեմա կէթաս. կտենես չէ՛ ամալ աճսլղ
էն ա կանեիւ ա՝ աղը քցա՝ քամակդ, կդառնա աղի սար տհալին.
կտրած ոտ՝ աղ, ինչ կանի: Մըմնջալով, գոռալով պըտի դա են-
նուցդ, տեհար էտ սարն էլ հանց կացաւ, ձեռիդ բութուրկն տուր
քարով, կդառնա մի ահագին ծով, էլ կարալ շի հանց կենալ: Կասի.
«Ա՛յ տղա, կաց հլա տենեմ քեզ էտ ուլ ա սարվացրել, ինձ ասա՛,
զնա՛: Ասա՛. «Քու կնիկն ա սարվացրել: Կասի. «Ա՛յ մեշը կոտրի
իմ կնկա», կթողա կգա: Կպրծնես ձեռիցը: Ինչ ժամանակ էլ որ էս
ձիերի մազը քաշես, ձին կշտիդ կաննած կըլի:

Տղեն պառաւի ձեռը պաշեց, ընկաւ ճամփեն: Գնաց, Օխտն օր
գնաց, վրա ութին ետ թամաշ արուց, տեհաւ որ մի վր: Տվուց ա
գալի, երկինք-գետինք թողը բռնել ա: Ասեց. «Կա շկա, էս Քոռ
դէն ա գալի, կաց էս դառակը քցեմ»:

Դանակը քցեց, դառաւ մի ահագին սար, սուր-սուր բարեբով:
Քոռ դեր ոնենբը կտրատելով նի էլաւ, տղեն տեհաւ որ էտ սարը
հանց կացաւ՝ աղի կտորը քցեց: Դառաւ մի աղի սար: Կտրած ոտը
աղը վառեց, մըմնջացրուց, համա՛ էտ աղի սարն էլ հանց կացաւ.
վիրուց բութուրկն տվուց քամակի քարովը, տեհաւ ահալին ծով
գառաւ: Քոռ դէն էկաւ ծովի ղրաղին նստեց:

— Ա՛յ հա՛յ,—ասեց,—էտ քեզ ո՞վ սարվացրուց, ինձ ասա՛նո՞ւ գնա:

Ասեց.— Քու կնիկը:

— Ախ,—ասեց,—մի տուն հասնեմ՝ ե՛ս գիտեմ,—ասեց և ետ դառավ:

Տղեն գնաց, Գնաց հասավ հիւրա հոր քաղաքը: Տեհավ ձեն- ձուն շկա, գնաց մտավ հիւրա հոր պալատը, բիրը վե կացավ էկավ: հառաչը, ասեց.— Բարո՞վ, ախպեր ջա՛ն, դու բարով էկար, էս ա. քառսուն օր ես ֆող եմ ուտըմ, լավ էր որ էկար:

Ասեց.— Քի՛ր, ուտըմ ես ինձ, կեր, թող մի նի՛ճեմ կտուրը, իմ հոր քաղաքին թամաշ անեմ, վե գամ՝ կեր:

Ասեց.— Լավ, նի՛լ:

Տղեն նի էլավ, հանեց ծոցի սիպտակ ձիու մազը՝ ալրիալը ձին- էկավ: Զին նստեց տղեն, ասեց.— Ա՛յ քիւր, գնացի ես, դե՛ հարի:

Հրեղեն ձին գնաց, քիրն ընկավ նննուցը ճշալով. հա՛յ, հա՛յ էր՝ որ կալներ էտ հրեղեն ձիուն, էկավ նի էլավ էն շինարին, որ հորորը կախ էր տվել, ձեն տվուց. «Աղան, Գաղան»:

էկան շները: Վեր էկավ ծառիցը, սև ձիու մազը քաշեց՝ սև ձին- էկավ, նի էլավ: Մի դհիցը հիւնքը կռիվ արուց քվոր հետ, մի դհի- ցը շները: Տվուց քվորը, վեր ընկավ. շները թափեցին ալրիալը ցոր- վեցին, Շները էկան, էտ տղի ոնները լիղեցին, ասեցին.— Քոռ գեւ- էկավ, հիւրա կնկանը հաղար կտոր արուց, որ դու էլ գաս, քեզ էլ ըտենց կանի, գլուխդ առ գնա՛:

Տղեն շներին սիրեց, կարմիր ձին քաշեց գնաց: Գնաց, մի քա- րակ ճամփի ռաստ էկավ, քշեց գնաց էտ ճամփովը: Շատ գնաց, քիչ գնաց՝ աստված գիտի, գնաց տեհավ մի հատ արաքղըզու շոր հա- քած մի սիրուն ախլիկ քնած ա,

Ասեց.— Վե կացնեմ՝ ինչ անեմ, վե կացընեմ ոչ՝ ինչ անեմ, լավն էն ա՝ վե կացնեմ:

Ձեն տվուց, էտ ախլիկը վե կացավ, ասեց.— Քիչ հեռացի, ես էլ իմ սարքը տնեմ, գամ կովենք:

Տղեն հեռացավ, ախլիկը նի էլավ ձին, էկավ:

Տղի ձին խոսաց, ասեց.— Ա՛յ տղա, էտ որ կա՝ նազիկ թա- քավորի ախլիկն ա, մուրազ ա արել, որ հիւրան զոռող տղին առնի. մուղաթ կա՛ց, զոռա կովող ա, շատ տղի գլուխ ա կերել:

Ախլիկն էկավ կանեց: Տեհավ որ դրուատ շատ լավ կովող ա,

հաշկերիցը կրակ ա թափում: Կախ էլավ հիրա ձիուն՝ թամաշ ա-
րուց, տեհավ որ հաշկերիցը սելավի պես արտասունք ա գալի:

— Ա՛յ ձի,— ասեց,— խի՞ ես լաց ըլլմ:

— Է՛հ, ցավիցս խաբար չես:

Սկսեցին կովիլը:

— Հը՛, տղա, սրեն ո՞ւմն ա:

— Քունն ա, դու դո՞ւնաղ ես:

Ախլիկը գնաց էկավ գուրզը ընենց քցեց, որ սար ու ձոր շրջ-
շրջկոցն ընկավ, տղեն վրա պրծավ՝ գուրզը կալավ:

— Ա՛ռ, դալտով գուրզդ դցա՛, ես էրեխա չեմ:

Ախլիկն ասեց.— Առավ ինձ, ես իմ գրգի ուժը գիտեի, դրան
հարիր կտոր անիլ պտեր:

— Կարելի ա քնահարամ ի, մին էլ քցեմ,— ասեց ախլիկը,—
մին էլ գնաց էկավ՝ ձիու թամբըմը կաննեց ու գուրզը քցեց: Սար ու
ձոր էլի դղրտաց:

— Ա՛ռ գուրզդ, բու ա, մեշտեղիցդ հարիր կտոր կանեմ,—
ասեց տղեն ու գուրզը տվուց հիրան:

— Էրկու հատ էլ նետ քցելու ունես, քցա՛:

Ախլիկը քցեց: Տղեն ձիուն դամշի տվուց, ձին հավալամիշ
էլավ, նետը հանցավ:

— Կա՛ս տղա, թե չկաս,— ասեց ախլիկը:

— Կա՛մ,— ասեց տղեն:

Ախլիկը վեր էկավ ձիուցը, հիրա նետը վե կալավ, էլի մրն էլ
քցեց, Տղեն էլի ձիուն դամշի տվուց, ձին հավալամիշ էլավ, նետը
հանցավ, ընկավ գետին:

Ախլիկա հաշկերը արինը կոխեց.— Կա՛ս, թե չկաս:

— Կա՛մ, ո՞նց թե չկամ: Հըմի կտենես ինչ կանեմ քեզ, Համա
էրկու թուր էլ ունես, քցա՛:

Ախլիկը քաշեց թուրը, վրա պրծավ տղին: Էլեդ տղեն դամշին
քաշեց ձիուն՝ հավալամիշ էլավ: Քցեց, տեհավ դարտակ հանցկա-
ցավ ասեց.— Մի կաննի՛ է՛, մեշտեղիցդ օխտը կտոր կանեմ:

Տղեն ասեց.— Կաննած եմ, կաննա՛ծ, վեր հարի, թուրդ վե
կալ:

Ախլիկը մինն էլ քցեց, էլի զուր հանցկացավ.— Է՛, ալ տղա,—
ասեց ախլիկը,— դու ինձ ախտեցի՛ր, վե գալ պտենք, ըստեղ կոխ

պրծնենք¹։ Թե ըստեղ էլ ախտեցիր, դաթի ես քունը, դու իմը։
Վեր էկան, ախշիկն ասեց.— Բարո՛վ, հազար բարով, ա՛յ տղա,
հիմի կոխ պրծնենք։

Վրա պրծան հիւրար, ախշկանը մի սամթ ունեւր, հուսերից բռ-
նած վախտը, հինքը մեկնվում էր, տղին քցում։ Պտըտվեց, պտըտ-
վեց, լռեց տղի հուսերիցը, տղեն տեհավ որ մանները մտել ա-
մսի մեջը, արինը տվուց գլուխը, հաշկերիցը կրակ թափեց.—
Ա՛խ,— ասեց,— մի դնեմ ծնկանս տակը, ես գիտեմ թե քեզ ինչ
կանենմ։

Ախշիկը որ մեկնվեց, տղեն ծունկը դրուց սրտին՝ թուրը քա-
շեց։ Թուրը որ քաշեց, ախշիկը ծծերը բացեց։ Տղեն թուրը վե-
դրուց։— Վե՛ր,— ասեց,— ախշի, վե՛ր։

Ախշիկը վե կացավ, ասեց.— Դե դանակդ հանա՛, ծամիս մեկը
կտրա, մաններիս բթերը քամակիս կապա, արա՛ հառաչդ, էթանք
իմ հոր կուշտը։

Տղեն ախշկա ծամը կտրեց, մանների բթերը կապեց քամակին,
արուց հառաչը, հինքը ձիւն էլ էլավ, նրա ձիւն էլ քաշեց։

Եփոր քաղաքին մոտեցան, ախշիկն ասեց.— Ա՛յ տղա, թուրդ
հանա դի ճակատիդ, գոռալով գնա՛, վախենաւ ոչ։

Տղեն թուրը հանեց, դրուց ճակատին, ընենց գոռաց, որ թա-
քավորը թախտին վե թռավ, դուս էկավ։ Դուս էկավ, տեհավ որ
ախշիկը եսիր արած բերած ա։ Որ տեհավ՝ հաշկի լիսը բուռը
թափվեց։— Հե՛յ վախ,— ասեց,— էս ի՞նչ հողածին ա, որ իմ ախ-
շկանը զոռել ա։

Ախշիկն ասեց.— Հե՛ր, մի տղա եմ ճարել, որ նմանը աշխար-
քումս ըլիլ չի։

— Վե կացեք, վե՛, — ասեց թաքավորը։

Տղեն թռավ ձիուցը, էկավ որ ախշկա մազը ետ անի, ախշիկն
ասեց.— Իրավունք չունես, էթալ պտենք ատենը։

Նի էլան, գնացին թաքավորի հառաչը կաննեցին։

Թաքավորը սկսեց հաշկերիցը թափիլ։

Վեղիրն ասեց.— Խի՛ ես լալիս, մի տղի պըտի տայիր, հազիր
լավ տղա ա պատահել։

Թաքավորն ասեց.— Էլ իմ սընըռ պահողը ո՞վ կըլի։

¹ Բռնենք, (ծառք. բանաճավաթի)։

Տղեն վրա բերուց.— Քու ջանը սաղ ըլի, ես կպահեմ, թողալ չեմ որ մի դուշ հանց կենա,

— Կարելի ա իմ ախշիկը քու պատկերին ա խափվիլ.— ասեց թաքավորը,— թե որ դու ըդար դուշադ ես, իմ տղին Նուռեի դավրիշը բռնել ա, թե գնացիր բերի՝ էնա կհավատամ, որ դու ախշրկանս գոռել ես, կտամ քեզ։ Որ բերես տղես՝ լիզուդ ինչ պտըտի՝ կտամ։ Դե հ'էքուց հ'առավոտենց վե կաց գնա՝

Քշերը քնեց տղեն ըտեղ, աքլորը կանչեց, քնից օյանմիշ էլավ, ասեց.— Այ հա՛յ, ես մի ախշկա խաթեր էթամ Նուռեի դարվիշի հետ կովեմ. համա ինչ արած, էթալ պտեմ։

Մըն էլ տեհավ ախշիկը դուռը բաց արուց.— Այ տղա, հորս ասա՝ թե ես գիտեմ ոչ դրա տեղը, թող ախշիկդ գա ինձ շանց տա, ետ դառնա։ Թե որ հ'ուրիշ մարթ գիտի՝ ուրիշ մարթ դրկա՝, բան չկա։

Հ'առավոտը լիսը բաց էլավ, տղեն գնաց թաքավորի կուշտը, ասեց.— Թաքավորն ապրած կենա, էթալը՝ էթամ, համա տեղը գիտեմ ոչ. կուգես ախշկանըդ դրկա խձ հետ գա, շանց տա, ետ դառնա։ Թե հ'ուրիշ մարթ կա, ուրիշ մարթ դրկա, հետն էթամ։

Թաքավորը շատ մտածեց էտ բանի հրմար. «Դրկեմ՝ ինչ անեմ, դրկեմ ոչ՝ ինչ անեմ։ Վայ թե ախշիկը առնի, էթա, ես մնամ շլիխքս ծուռը»։

Նազրի մինն ասեց.— Դու հ'ուրիշ բան մտածիլ մի՛, թաքավոր, սա ընենց տղա չի, հ'աշկերիցը վարթ ա թափում։

— Որ ըտենց ա, ախշի, գնա՝ շորերդ փոխա, արարդդի շորերը հարի. տար էտ տղին շանց տուր, վե կաց, հ'արի. դառնաս հա՛, խափվես ոչ տղին, մենք մնանք ըստե կասկածավոր։

Հաքավ ախշիկը հ'իրա շորերը, նի էլավ ձին, բռնեցին։ Գնացին, տղեն բող ձիու մազը քաշեց, բող ձին էկավ, նի էլավ՝ գնացին։

Ախշիկն ասեց.— Իմ հոթիս, զարթնե՛ էս, էլ կոխ արած կա՛ս. թե հ'առաջի անքամն ա կռիվդ՝ ետ դառ էթանք ձեր տունը, թե չէ՝ հ'ուրիշների հետ էլ ես կռիվ արել՝ էթանք։ Շատ դժար տեղ ա, հա՛յ։

— Ի՞նչ դժար ա։

— Դե կա՛ց, պատմեմ քեզ։ Նուռեի դարվիշը անմահ ա, հա-

Քացի, (ծանոթ. բանաճավախ)։

զար անբամ մանդր խորովածի թիքա եմ արել, էլի սաղացել ա, կուշտս կաննել, անճախ հոքիս ազատել եմ՝ էկել մեր տուն:

— Ախլի՛, ինչ տեղ որ աստված ըլի, մենք ինչ բան ենք, թե աստված կամեցել ա՝ կսպաննեմ, տղեն վե կոճեմ, կրեքեմ:

Հասան Նուռեի դարվիշի դարգյահը՝ տղեն ասեց ախշկանը.—
Դե ետ դառ:

— Ըս ո՞նց ետ դառնամ, թո՛ղ իմ արինն էլ քու արնի հետ խառնվի, իմ արինը քունից կարմիր ա՛:

— Ըստ դա՛ռ:

— Ըտենց բան կըլի՞, առ թուրս իմ շլինքը կտրա, նոր ասա՛՛ ետ դառ,— ասեց ախլիկը:

— Է՛, հըմի հորդ ո՞նց հավատացնեմ, որ ես եմ բերել քու ախպորը:

— Ախպերս համե՞ն բան կասի. դե՛հ ես ըստի կկաննեմ, դու ինչ հունար ունես՝ խարջա՛:

Տղի ձին ասեց.— Տղա, դիտե՛ս ինչ կա. Նուռեի դարվիշը բախշի միշին մի հախալուր ունի, հախալրի ոտը տե՛նում ես, դուս ա էկել, գյուլ ա կաննել ընտեղ, էն սև ջուրը. որ դու կոխվ անես, գլուխը կտրես, թուլ կըլի կէթա կընկնի էտ գյուլի մեշը, էլի կսաղանա:

— Բա ի՞նչ կըլի դրա հնարը:

— Կլթաս գյուլի հառաշը կքանդես, թամուզ դուս կտաս ջուրը, նամը կկտրես: Բաքավորի ախշըկանը կասես. «Յող բե՛ր, քար բե՛ր, փեշով, ձեռով կրա, բե լքցրա էտ փոսը՝ դղա՛ն: Ըստ էն էկած ջուրն էլ դալիմ կկտրես, որ նամ շտա, էն վախտը կոխվ արա, արխեին, էլ վախիլ մի՛:

Գյուլը կտրեցին, ոտի ջուրն էլ կտրեցին, լավ ֆողեցին, նամը կտրվեց. Տղեն զնաց մեյդանի գլխին կաննեց՝ գոռաց.— Դարվիշ ախպեր, դուս հարի՛, ղոնաղ եմ էկել:

Մի արար դուս էկավ, ասեց.— Ինչ ես ջանավարի պես գոռոմ, էս ա դուս ա գալի:

— Թեղ պրա՛, ասա՛՛ դուս գա,— ասեց տղեն:

Արարը զնաց դարվիշի կուշտը:

— Էտ ի՞նչ ձեն էր, արար,— ասեց դարվիշը:

— Մի դալուղանլի տղա գոռոմ ա, քու ճամփեն ա պահըմ,— ասեց արարը:

Դարվիշը դուռ էկավ, նստեց հփրա դեղին ձին, քցեց թևին ղալխանը, կապեց թուրը, առավ ձեռը հիթսուն փթանոց գուրզը՝ քշեց։ Զին հավալամիշ էլավ։

— Սրեն ո՞ւմն ա, ա՛յ տղա,— ասեց։

Ասեց.— Քո՛ւնն ա։

— Զէ՛,— ասեց դարվիշը,— դու ղոնաղ ես, քո՛ւնն ա։

— Շատ լա՛վ։

Զին ասեց.— Ա՛յ տղա, մի հատ ղամշի կտաս սաղրուա՝ ես հավալամիշ կըլեմ, ընենց վե կգամ էտ դարվշի վրեն՝ որ թուրդ քցես՝ գլուխը կէթա։

Տղեն ետ թամաշ արուց, տեհավ որ ախշիկը կաննած փորի աղիթները եռըմ ա. տարավ բերուց ընենց մի ղամշի տվուց ձիու սաղրուն, որ ձին հավալամիշ էլավ, բանցրացավ երկինք. վեր էկավ դարվշի վրեն։ Տղեն թուրը քցեց՝ դարվշի գլուխը թոցրուց։ Տեհավ գլուխը կաննում չի, թու ա ըլըմ։

Զին ասեց.— Տղա՛, վեր հարի եննուցը գնա՛, մանդր-մանդր կոտորի։— Տղեն ձիու վրիցը վեր էկավ, ընկավ գլխի քամակը, էն գնաց, հինքը խփեց կոտորեց, հասավ փոսի կուշտը, մնացել էր մի փրթոշի դարբ. էն էլ կոտորեց։

— Դե՛,— ասեց ձին,— էլ բան չկա, հարի գնա՛։

Մըն էլ տեհավ ախշիկն էկավ, փաթըթվեց՝ բիլակը պաշեց։ Հփրար հետ նի մտան տունը, թրերը քաշեցին մտան օթախը, տեհան էտ անիրավ դարվիշը մի Հազարան բիլբուլ ունի, որ խոսում ա՝ սար ու ձոր կանանչըմ ա, նի մտան էն դհի օթախը. տեհան ախչըկա ախպերը ժնջուվ կապած ա։ Ախշիկը որ ախպորը տեհավ՝ ֆոթին քանդվեց, ընկավ վրեն։ Տղեն ժնջիլը ետ արուց, իրեք սհաթ քիր ու ախպեր ընկած մեռած մնացին։ Իրեք սհաթից ետո օյաթմիշ էլան։

Տղեն ասեց.— Ախշի, հ'էրեսդ սրփա։

Ախշիկը աղլուխը հանեց, հ'էրեսը սրփեց։

Ախպերն ասեց.— Ա՛յ քի՛ր, դու ըլես, քու աստվածը, ինձ ազատողը դու ի՞ր, թե էս տղեն։

— էս տղեն էր։

— Ա՛յ տղա, որ ըտենց ա, իմ քիրը տվի քե՛զ, բարով վայելես։

— Դե վե կացեք, էթանք, մեր հաշկը ճամփին ա,— ասեց տղեն։

վե կայան Հաղարան դաստան բիւրուլը :

— Ա՛խ,— ասեց ախշկա ախպերը,— քանի՛ հետ ես էկա քեզ հրմար ու բռնվեցի: Ես քեզ տանեմ ընենց պահեմ, որ դարվիշն էլ ընենց պահած չըլի:

Նի էլսն ձիանը քշեցին, հիփրանց քաղաքին մոտացան:

Ախպերն ասեց.— Ա՛յ քիր, դե հառաչ ընկի, գնա՛ մեր հորն ու մորը հաշկալիս տար:

Ախշիկը քշեց գնաց տուն, խաբար տարավ հորն ու մորը, թե.— Հաշկներդ լիս ըլի, Ամիր-Շամիրը գալիս ա, համ իմ ախպորն ա բերում, համ էլ Նուռեի դարվիշի Հաղարան բիւրուլը:

Թաքավորը վե կացավ, վեզիր-նազիրով, սազով-սանթուրով, մարթով, ղոշունով էկավ Ամիր-Շամիրի հառաչը:

Ամիր-Շամիրը քշեց ձին, թուրը հանեց, դրուց ճակատին, ասեց.— Ըհը՛, թաքավոր, էս քու տղեն, էս էլ քու Հաղարան դաստան բիւրուլը:

Թաքավորն արմացավ-զարմացավ, քաշեց հառաչ Ամիր-Շամիրի ոսկե քարովը պաշեց, գնաց տղի շինքովն ընկավ:

Վե կացան, էկան տուն:

Թաքավորն ասեց.— Ուզա տա՛մ, Ամիր-Շամիր ջա՛ն:

— Քու սաղութունն եմ ուղըմ:

— Ուզա՛ տամ, էտ բան չէր:

— Ողըմ եմ քու ժողովրթի կեսը:

— Տվի՛, որթի:

Հառավոտը բռնեցին հարսանիքը. օխտը օր, օխտը քշեր քեֆ արին, հուրախացան, Ամիր-Շամիրին ու Ալմաստին փսակեցին, ջերին տուն:

Մի քանի օրից ետո Ամիր-Շամիրը առավ հիփրան կնիկը, թաքավորի տված ժողովուրթը, վե կացավ գնաց հիփրա հոր ավեր քաղաքը: Քաղաքը շինացրուց, կարք ու կանոն դրուց, հիփրա հոր հիշատակը թաղացրուց:

Իրեք տարուց ետո Ալմաստն ազատվեց, բերուց մի հատ լավ տղա: Տղա՛, ի՛նչ տղա, էլ կարալ շեմ ասիլ, հաշկ պըտի ըլի, որ տենի, լեզու պըտի ըլի, որ գովի:

Տղեն դառավ օխտը տարեկան, պապը նոր միտը բերուց հիփրա ախշրկան, վե կացան զորք վե կալան, էկան հիփրանց ախշրկան տե-

նելու էկան շինարի ծառի տակը վեր էկան, որ քշերը ըտեղ մնան, հառավոտը էթան հիրանց ակաշըկա տունը:

Գանք Ամիր-Շամիրի տղի կուշտը: Տղեն ձին նի էլալ, զնացավի. իրեք սար ման էկալ, հեշ բան շտեհալ, էկալ Քոռ դևի սընո-
որ, մի հատ մարալ դուս էկալ ձիու հառաշը: Մարալը զնաց՝ հին-
քը զնաց, մարալը գնաց՝ հինքը զնաց, զնաց տեհալ որ մի Քոռ
դև մի զորքի հառաշը բռնել ա՝ կոտորեմ ա. որ դևը գոռեմ չի է՝
երկինք-գետինք դողում ա:

— Է՛, թաքավոր,—ասեց տղեն,—դուք դինչացեք, ըսօր կոխվե-
իմն ա:

Ասեց ու քշեց դըրա Քոռ դևը, դրանք վեր էկան՝ թամաշ արին:
Տղեն ձին քշեց, թուրը հաղացրուց, թուրը քցելուն սլես՝ դևի
զլուխը ֆռռաց: Թուրը դրուց ճակատին՝ էկալ թաքավորի հառա-
շին կաննեց.— էս է՛ր, ըսդար վախտ բանտ իք ըլել:

— Ըտենց կըլի, որթի՛, ջահել ես,

Քշերը ըտտեղ կացան դրանք, հառավոտը ընկան ճամփա:
Ճամփին թաքավորն ասեց.— Ա՛յ տղա, ո՛ւմ տղեն ես:

Ասեց.— Ամիր-Շամիրի տղեն եմ:

Ասեց.— Ղո՛րթ:

— Բա չէ՞ սուտ:

— Մորդ անըմն ի՞նչ ա:

— Այմաստ:

— Վա՛յ դու իմ թոռն ես,—ասեց թաքավորը ու փաթըթվեց
տղին: Տատը մզար դիմանըմ ա:

— Մերդ սա՛ղ ա, այ բալես,—ասեց ու հինքն էլ փաթըթվեց:

— Սաղ ա, տատի ջան, դուք իմ մոր ի՞նչն եք:

— Քու մերը մեր ակաշիկն ա, ա՛յ բայամ:

Գնացին, հասան տուն, կերան խմեցին՝ ուրախացան, դրանք
հասան հիրանց մուրազին, դուք էլ հասնեք ձեր մուրազին:

Երկնքից իրեք խնձոր ընկալ, մեկը՝ ասողին, էրկուսը՝ լսողին:

